

4 До 100-річчя
Дмитра Чепура
СТОР.

5 Студенти медфаку № 2
повернулися в аудиторії
СТОР.

8 Різдво
на Закарпатті
СТОР.

Тут **хімік** реалізує своє покликання

У ННІХЕ почала працювати найсучасніша наукова лабораторія на Закарпатті

22 листопада 2023 року – день, що точно закарбується в історії одного з найстаріших факультетів – хімічного, який нині вже – Навчально-науковий інститут хімії та екології. На кафедрі органічної хімії відкрили найсучаснішу лабораторію на Закарпатті. На урочисту подію завітали перший проректор УжНУ Олександр Сливка, проректор із наукової роботи Іван Миронюк, директор Навчально-наукового інституту хімії та екології Василь Лендел, завідувач кафедри органічної хімії Михайло Онисько й представники компанії «Єнамін», завдяки якій і облаштували лабораторію.

Чому ж ТОВ «НВП «Єнамін» вирішило вкладати інвестиції в розвиток науки саме в Ужгороді? Відповідальний за координацію наукової взаємодії з нашим вишем із боку товариства Євген Остапчук мовив: «Упродовж багатьох років співпрацюємо з різними університетами України. З УжНУ в компанії давній зв'язок: це і випускники, котрі зараз працюють у нас, і наукова діяльність у межах договору про співпрацю з інститутом. Саме тому вирішили підняти кооперацію на ще вищий рівень. БФ «Єнамін» проспонсорув оснащення лабораторії органічного синтезу найсучаснішими меблями та обладнанням, що дозволить виконувати найактуальніші дослідження в межах нашого співробітництва. Постачальником меблів та частини обладнання є український виробник – «Укроргансінтез», який також устатковує наші лабораторії».

«Єнамін» планує розширювати співпрацю з Ужгородським національним університетом. Заступниця директора з операційної діяльності вищеназваної компанії Оксана Василенко відповіла: «Це – тільки початок. Із вишами в нас комплексна кооперація: допомога з облаштуванням лабораторій, спільна наукова робота, стажування студентів на нашій базі. Маємо найсучасніші в Україні прилади й технології, тому студенти накопичують чудовий досвід і, по-перше, бачать, що в нашій державі є високі технології, наука, перспективне місце роботи, а по-друге, можуть працювати на приладах, яких немає більше ніде в Україні та здобувати унікальні навички».

Про плани та надії щодо лабораторії розповів професор Михайло Онисько, завідувач кафедри органічної хімії: «Уведення в експлуатацію відремонтованих та переоснащених науково-дослідних лабораторій відкриває працівникам кафедри нові можливості для виконання як колективних, так і індивідуальних наукових грантових проектів. Якісні

умови праці мають позитивно вплинути на ефективність експериментальних досліджень аспірантів і досвідчених науковців нашого підрозділу. Співпраця з такою потужною установою, як Інститут органічної хімії НАН України, а також із науково-виробничим підприємством світового рівня «Єнамін» дасть змогу підвищити рівень дипломних робіт магістрів, бакалаврів, котрі спеціалізуються на кафедрі органічної хімії УжНУ. Також плануємо залучати більшу кількість студентів молодших курсів до експериментальної роботи в межах функціонування наукового гуртка кафедри. Переоснащення науково-дослідних лабораторій за європейським зразком дозволить збільшити кількість здобувачів фаху, котрі цікавляться органічною хімією».

Також Михайло Юрійович докладніше пояснив, як саме використовуватимуть лабораторію в навчальному процесі: «У межах угоди з компанією «Єнамін» заплановані зміни в плані лабораторного практикуму й методиках лабораторних робіт із курсів «Органічна хімія», «Біоор-

ганічна хімія», «Отрути та токсини», які виконуватимуть саме в переоснащених науково-дослідних умовах. Уведення в експлуатацію ефективної витяжної системи, нових приладів (роторних випарювачів, магнітних і верхньопривідних мішалок) дає змогу виконувати, зокрема здобувачам фаху, складні та цікаві експериментальні дослідження».

А В.Лендел зазначив: «Лабораторія цінна й тим, що ми синтезуватимемо нові органічні речовини для всього світу. Вона стане тим місцем, де кожен студент-хімік зможе реалізувати своє покликання та знайти роботу за бажанням. Маючи таке обладнання, рухаємося до сучасних технологій синтезу».

О.Сливка окреслив перспективи наукового розвитку, які відкриває така сучасна лабораторія і для інституту хімії та екології, і для Ужгородського університету в цілому: «Мене радує те, що ми маємо сьогодні цю лабораторію як результат співпраці УжНУ з київською компанією «Укроргансінтез», що займається виготовленням приладів та устаткування

для хімічних лабораторій у всій Україні. Вона допомогла нам зробити сучасну лабораторію, де навчатимуться не тільки студенти Навчально-наукового інституту хімії та екології, а й медичного, стоматологічного, інженерно-технічного факультетів. Водночас тут здійснюватимуть змістовні дослідження, які тепер матимуть значно кращу якість результатів».

Лабораторія оснащена сучасним вентиляційним обладнанням як робочих місць, так і шаф для зберігання реактивів. Повне забезпечення хімічним посудом, устаткування для органічного синтезу як за звичайних умов, так і в інертному середовищі аргону, інформаційне забезпечення завдяки доступу до баз даних для органічних речовин, сучасне обладнання для виділення й очищення органічних продуктів. Також облаштовано 12 робочих місць для наукового персоналу.

Бажаємо студентам і науковцям ННІХЕ успіхів у дослідженнях та досягнення вагомих результатів.

Софія Сливка,
студентка відділення журналістики.

Вітання ректора до Дня гідності та свободи

Шановні колеги, студенти, друзі!

Від щирого серця вітаю вас із Днем гідності та свободи!

Цьогоріч ми відзначили 10-у річницю Революції Гідності, яка є символом національного відродження й боротьби за європейські цінності. У листопаді 2013 року українці стали на захист своєї свободи та гідності. Вийшли на майдан Незалежності, щоб сказати «ні!» беззаконню й насиллю.

Цього дня ми вшановуємо Героїв Небесної Сотні, котрі віддали життя за майбутнє України, із вдячністю згадуємо їхню велику людську, громадянську, національну відвагу, самовідданість, незламність духу та стійкість. Наша боротьба не була марною. У нас – вільна, демократична держава, де кожен має право на гідне життя, яке сьогодні відстоюємо у війні з російським окупантом.

Бажаю всім нам незламної віри, сили духу, патріотизму, успішної реалізації поставлених завдань, здійснення мрій! Нехай Господь береже нашу Батьківщину й кожного з нас!

Разом до перемоги!

Слава Україні!

Героям Слава!

Володимир СМОЛАНКА,

ректор УжНУ.

Іванові Мешку – 98!

...Майже 60 років працював в УжНУ, написав близько 100 наукових праць, був засновником і першим деканом економічного факультету. Причетний до підготовки майже 10 тисяч випускників, нагороджений орденом «Знак пошани» і не тільки...

Пам'ятаю, як побував разом з ним вдома, як спілкувалися. Наскільки тоді вразили людяність та мудрість авторитетного керівника, педагога й науковця!

23 листопада професору Іванові Мешку виповнилося 98 років! Гратулюємо!

Володимир Тарасюк,
«Погляд».

Із засідання вченої ради

Затвердження Положення про дуальну форму здобуття вищої освіти, зміни й доповнення до Положення про порядок розгляду кандидатур стосовно присвоєння вчених звань, створення спеціалізованих учених рад, усунення змін до їхнього складу для захисту дисертацій із метою присудження ступеня доктора філософії, атестаційні справи, присвоєння звання «Почесний доктор Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» – усе це із чергового засідання вченої ради.

Розпочали з прийомного: працівникам вишу присвоїли вчені звання, вручили дипломи, грамоти, привітали ювілярів.

Наступним кроком стало обговорення атестаційних справ кандидатур, рекомендованих до розгляду рішенням атестаційної комісії. За результатами голосування, присвоїли звання професорів – Галині Шумицькій (кафедра соціології та соціальної роботи), Вікторії Бокоч (кафедра міжнародної політики); доцентів – Юрію Ходаничу (кафедра філософії), Ларисі Сідун (кафедра теорії та практики перебудови), Марині Кальницькій (кафедра міжнародної політики), Людмилі Казаковій (кафедра міжнародної політики), Олені Бойчук

(кафедра громадського здоров'я і гуманітарних дисциплін).

Із-поміж важливих подій – і те, що Станіславі Довгому, професорові, заслуженому діячеві науки і техніки України, академіку НАН України, президентові Малої академії наук України, присвоїли звання «Почесний доктор Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»; Янасу Королю, доценту, завідувачу кафедри політології Університету Олександра Дубчека (Тренчин, Словацька Республіка) – таке ж звання за особисті наукові й творчі досягнення в галузі освіти та науки, а також за вагомий внесок у розвиток УжНУ.

Крім того, учена рада затвердила теми дисертаційних досліджень аспірантів першого року навчання та здобувачів, теми дисертаційних розвідок, призначила рецензентів для попередньої експертизи докторської дисертації, голів екзаменаційних комісій для проведення атестації здобувачів вищої освіти економічного факультету та присвоєння їм кваліфікації за освітнім ступенем «Магістр», змінила наукових керівників і надала дозвіл на наукове керівництво.

За інформацією сайту УжНУ Катерина Жеребак,
«Погляд».

Вічна пам'ять Героєві Сергію Кузневу

На фронті загинув ветеран Антитерористичної операції, боєць Збройних сил України Сергій Кузнев. Він – випускник проекту «Норвегія – Україна» в Ужгороді. Із часом став і співорганізатором цієї ініціативи в Закарпатській області. Був світлою, позитивною, доброю та енергійною особистістю.

С.Кузнев нещодавно їздив у відпустку й перед поверненням на фронт висадив жимолость на своїй ділянці. Мав родину, близьких друзів, партнерів та

багато життєвих планів. Підтримував ветеранів. Значну енергію завжди спрямовував для підтримки оточення. Ця жорстока війна забрала від нас чудову людину.

Пишаємося, що пан Сергій був пов'язаний і з УжНУ. Сумуємо разом із рідними. Співчуваємо. Жодні слова не можуть передати біль. Нехай пам'ять про Героя живе вічно.

Віталіна Павленко,

Дар'я Максимова,

студентки

відділення журналістики.

УжНУ пам'ятатиме Івана Коршинського

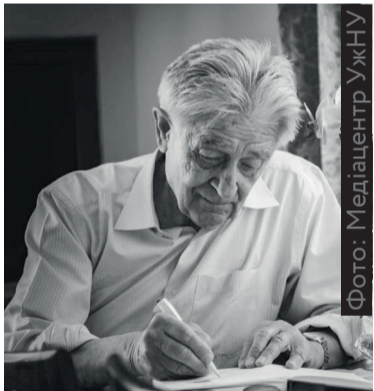

Фото: Медіацентр УжНУ

16 листопада колектив Ужгородського національного університету, зокрема медичного факультету та медичного факультету № 2, висловив співчуття родині, особливо доньці І.Коршинського, завідувачці кафедри внутрішньої медицини, професорці Маріанні Товт-Кор-

шинській. На 96-ому році життя не стало її батька – видатного діяча, заслуженого лікаря України, члена Українського товариства дитячих хірургів, депутата Верховної Ради України II скликання (1994–1998), заступника і виконувача обов'язків голови Комітету з питань охорони здоров'я, материнства і дитинства, голови Закарпатської крайової організації Всеукраїнського товариства політ'язнів і репресованих, члена Ради та почесного члена Закарпатського крайового культурно-освітнього товариства «Просвіта», почесного громадянина Ужгорода...

Ужнівці запам'ятають Івана Юрійовича насамперед як одного з перших студентів нашого вишу, людину з чіткою патріотичною позицією, котра орга-

нічно поєднувала лікарську діяльність (трудився хірургом в Ужгородській клінічній лікарні) із викладацькою. І.Коршинський – із Тячівщини (народився 5 червня 1928 року в селищі Буштино). Працював у підпільних організаціях (зокрема, в ОУН), кілька разів зазнавав арешту органами МДБ СРСР. Утім, це не завадило закінчити медичний факультет рідного університету, захистити кандидатську дисертацію й працювати доцентом кафедри шпитальної хірургії, завідувачем курсу дитячої хірургії на медфаку, стати відомим державним, громадсько-політичним і культурним діячем. Світлу пам'ять про Івана Юрійовича збережемо на все життя...

Володимир Тарасюк,
«Погляд».

«Навколишнє середовище для майбутнього через наукову освіту»

Такий проект уже 2 роки реалізують на біологічному факультеті. Моніторять динаміку стану Ужа. «Відбирали проби, здійснювали лабораторний аналіз, визначали види біоіндикаторів, які вказують на наявність тих чи інших домішок», – розповіла деканеса Ярослава Гасинець. Це – наукова складова проекту. Є ще освітня: передбачала воркшопи, адже залучали до досліджень не лише студентів, а й школярів. «Придбали дороговартісні прилади, облаштували лабораторію моніторингу водних і наземних екосистем, ще деяке обладнан-

ня в процесі закупівлі», – мовила Я.Гасинець.

Марина Кривцова, професорка кафедри генетики, фізіології рослин та мікробіології, мовить про попередні результати досліджень: «Зона дуже чистої води, до прикладу, – поблизу сіл Кам'яниці, Невицьке. Середні показники – у с. Сторожниця. Найбільш забруднена зона – поблизу Боздоського парку та безпосередньо біля стоків, куди впадає вода з очисних споруд».

Владислав Мірутенко, завідувач кафедри ентомології та збереження біорізноманіття, аналізував хімічні показники, зокрема

вміст іонів кальцію, хлоридів, нітратів, а також кислотність. У межах проекту для цього придбано спеціальну автономну станцію. «Жоден із показників за час наших досліджень не перевищує норму, ба більше, далеко від гранично допустимих концентрацій, тобто значно нижче. Якість води в цьому плані – добра», – підсумував В.Мірутенко.

Проект завершується, але його напрацювання – до прикладу, онлайн-біолабораторія – залишається, буде далі наповнюватися й стане доступною для всіх.

Мирослава Гарздієв,
«Погляд».

День пам'яті
жертв голодоморів

1921-1923 1932-1933 1946-1947

Свічки горять у вікнах дуже
мляво,
Немов сльозами змочені вони,
Журисть і плач, відроджена
Державо,
За тими, хто давно вже
бачить сни...
За тими, хто в голодному
терорі
Вождю народів не рукоплескав,
Кого вбивали у паскудній
змові,

Хто знав ціну трьом
житнім колоскам...
Схили в поклони голову, Країно!
Молитвою звернися до небес!
Нехай воскресне з пеплу
Україно,
Як СИН ТВОРЦЯ колись
також воскрес!!!
24.11.2018 р.

Віталій Симочко,
завідувач кафедри плодощовківництва та виноградарства.

День кар'єри ЄС в УжНУ

В історичний день для країни

Коли вальма-матер стартував День кар'єри ЄС, держава готувалася почути історичне рішення: рекомендацію Єврокомісії розпочати процес перемовин стосовно вступу України до Євросоюзу. Тож хвилювання впереміш з організаційними моментами супроводжували власне

подію. А її в УжНУ чекали: і викладачі, і студенти, і гості. «Уже сьомий День кар'єри ЄС в альма-матер. Нинішня повномасштабна війна в країні – ще одна причина, яка спонукає дедалі активніше рухатися в напрямку Євросоюзу, аби цей процес завершити якомога швидше», – мовив Ігор Ко-

роль, проректор із науково-педагогічної роботи УжНУ.

Щороку такий захід триває в понад 15 містах України. Його реалізують у межах проекту «Інформаційна підтримка мережі ЄС в Україні». Мета – обмін досвідом щодо впровадження стандартів і практик Європейського Союзу,

обговорення трендів на ринку праці, зрештою, чітке усвідомлення, що нині потрібно молодій людині, аби побудувати успішну кар'єру. Це все намагаються забезпечити й організатори заходу в УжНУ. Програма Днів кар'єри ЄС – різноманітна. «Крім панельної дискусії з участю представників бізнесу, громадського сектора, місцевої та обласної влад, ми проводимо навчально-ознайомлювальні екскурсії для студентів, щоб поглибили знання, навички в тих чи інших майбутніх професіях. Також є тренінги з розвитку м'яких навичок, аби молодий фахівець був конкурентоспроможним на ринку праці. Зареєструвалося кілька сотень учасників», – розповіла Марта Шелемба, директорка Інформаційного центру ЄС в УжНУ.

Більше почути про підходи Європейського Союзу щодо молодіжної зайнятості, навчання впродовж життя, взаємодію закладів вищої освіти з роботодавцями тощо залюбки хочуть і студенти. Приходять, аби

послухати гостей та щоб познайомитися з імовірними роботодавцями. Особливо охоче молодь бере участь у тренінгах.

В основі надпрофесійних навичок – soft skills – комунікаційні. Це – «та кар'єрна компетенція, на яку особливо звертають увагу роботодавці», як акцентувала Тетяна Бутурлакіна, директорка Центру кар'єри УжНУ. Провела тренінг «Як розвивати комунікаційні навички: вплив і спілкування з аудиторією». А на панельній дискусії презентувала проект COOPERA «Інтеграція дуальної вищої освіти в Молдові й Україні». Це – магістерська програма, яка буде пілотуватися на базі УжНУ.

Крім того, на тренінгах студенти дізнавалися про базові навички неконфліктного спілкування для побудови консенсусу, про міжнародну студентську мобільність від «а» до «я» та як і для чого розвивати особистий бренд у 2023/2024 роках.

Мирослава Гараздій,
«Погляд».

Що очікувати від нового уряду Словаччини?

Експертна зустріч в альма-матер

У чергове до нашого вишу завітав Міхал Цірнер – словацький політолог, доктор філософії кафедри теорії політики Інституту політології філософського факультету Пряшівського університету. Мета візиту – обговорити підсумки парламентських виборів у Словаччині-2023, зокрема, що очікувати тепер нашої державі.

Гість мовив: «Вибори однозначно вплинуть на відносини з Україною. Представники урядової коаліції мають жорсткі висловлювання стосовно України й багато проросійських наративів. Але це – те, із чим вони звертаються до своїх виборців, прихильників. А реальність така, що на європейському ґрунті нічого не змінюється. Тож підтримують зовнішній закордонний курс, прийнятий раніше. Тобто роблять усе, що важливо робити для Євросоюзу та Північноатлантичного альянсу. Тому, гадаю, відносини вибори погіршать, поставлять під загрозу, але Словаччина не буде партнером серед 27 країн ЄС, яка голосуватиме проти допомоги Україні. І проти інших схожих речей. На мій погляд, цього не дочекаємося».

Експертну зустріч організували Центр аналізу регіональних ризиків, НДІ Центральної Європи в партнерстві з кафедрою політології та державного управління УжНУ.

Почути інформацію з перших вуст, тобто безпосередньо від громадянина Словаччини, експерта, зібралися й студенти та викладачі нашого вишу, адже тема обговорення – змога частково заглянути дещо й у майбутнє України, наголосила Мирослава Лендєл, проректорка, директорка НДІ Центральної Європи.

Науковці альма-матер співпрацюють із М.Цірнером давно, навіть мають спільні публікації. І така зустріч – додаткова нагода обмінятися думками щодо тем, які досліджуватимуть у майбутньому, які видання можуть підготувати та як спільно навчати студентів. До прикладу, колеги з Пряшівського університету долучаються до гостьових занять. М.Цірнер на початку 2 семестру прочитає студентам лекцію з політології, що теж стосуватиметься політичного ландшафту Словацької Республіки.

Мирослава Гараздій,
«Погляд».

Візит із-за кордону

Наш університет відвідав депутат із Європарламенту

Міхал Галер, заступник голови комітету з міжнародної політики Європарламенту, евродепутат, завітав до студентів факультету МЄВ. На зустрічі йшлося про переговори щодо вступу України до ЄС, співпрацю, прийняття органами та країнами Євросоюзу, підтримку нашої держави.

Студенти ставили гостю запитання. Насамперед здобувачів освіти цікавила підтримка Украї-

ни з боку Євросоюзу. А також вступ нашої держави до ЄС, на що М.Галер мовив: «Європарламент повністю підтримує Україну в такому рішенні, тому вступ до Євросоюзу можливий, має всі шанси стати дуже успішним, але в короткостроковій перспективі цього, на жаль, не досягнути».

Вероніка Межуєва,
Таміла Рахівська,
студентки
відділення журналістики.

Місток між Україною та ЄС

Кабінет Центру українсько-європейського наукового співробітництва запрацював на ФМЄВ

Удосконалення освітнього процесу в нашому університеті залежить і від комфортних умов. Це добре розуміють на факультеті міжнародних економічних відносин – тут з'явився кабінет Центру українсько-європейського наукового співробітництва. Ідея з'явилася в день народження підрозділу, 18 квітня, коли відкрили обласне відділення центру. Декан Микола Палінчак та ректор УжНУ Володимир Смоланка втілили план у реальність разом із директором Центру українсько-європейського наукового співробітництва Михайлом Віхляєвим та головою наглядової ради вищезазначеної структури Олегом Головком.

Ініціатором відкриття кабінету став М.Палінчак. За його словами, удалося зробити нову аудиторію, щоб учергове покращити умови навчання для студентів. Приміщення повністю відремонтоване.

Стіл розташований так, що є змога влаштувати дискусії: важливо, аби кожен міг вільно висловлювати думку (не тільки студент зі студентом, а й студент із викладачем). «Ми пишаємося тим, що в такий складний час відкрили кабінет за фінансової допомоги ОБСЄ», – додав декан ФМЄВ. А В.Смоланка наголосив: «Ми працюємо для вас і вітаємо з відкриттям чергового осередку науки. У цій аудиторії студенти зможуть ще більше заглибитися не тільки в науку, а й у наше сьогодення. Дякую колегам, які профінансували більшу частину роботи; окреме спасибі Миколі Михайловичу, адже він робить вагомий внесок у розвиток факультету».

Керівництво Закарпатського облвідділення Центру зазначило, що організація існує вже 12 років. «Останні сім ми плідно співпрацюємо з УжНУ. Сьогоднішня подія – закріплення

міцних відносин. М.Палінчак є нашим провідником у цьому навчальному закладі. Він завжди підтримує всі ініціативи, які ми висловлюємо, тому плануємо й далі співпрацювати, розвиватися та пропонувати нові проекти для студентів і викладачів!», – наголосив О.Головко.

Директор центру М.Віхляєв додав, що відкриття відділення є логічним продовженням співпраці з університетом: «Нове відділення буде спрямоване на інтеграційні напрямки науки та освіти України. Зокрема, позитивно, що Закарпаття межує одразу з декількома країнами, які співпрацюють з УжНУ, тому бачимо розвиток співпраці для всієї країни, щоб закарпатське відділення стало містком між Україною та державами Євросоюзу!»

Таміла Рахівська,
Вероніка Межуєва,
студентки
відділення журналістики.

...рідні лягають спати, а маленький учень запалює гніт у свинячому жирі й сідає вчитися

До 100-річчя Дмитра Чепура

Часто, будучи школярем, я чув від дорослих: «Це ти – родич ректора Чепура?»... І так траплялося завжди – ішов на прийом до лікаря чи в бібліотеку, чи до будь-якого іншого закладу. Тепер ставлю собі запитання: як же потрібно було дідові прожити, щоб через 10, 15, 25 років після смерті про нього пам'ятали? Не кожен так зможе. А найголовніше – щоб усе щиро. Адже образ людини відходить буквально через рік після смерті, стирається. Фото із чорною стрічкою кладуть у шухляду, чорні хустки складають подалі в шафу. Але після смерті мого діда минуло вже 40 років, а його пам'ятають, цінують і основне – поважають. Він є орієнтиром та прикладом для багатьох, досі вважається найкращим ректором Ужгородського університету.

Жалкую, що діда практично не пам'ятаю, адже він пішов у засвіти, коли мені було тільки три роки. Натомість у пам'яті залишилися окремі яскраві епізоди про нього, про які й пишу.

Багато сказано про Дмитра Венедиктовича як ректора УжДУ. Знаєте, усі статті, які я коли-небудь читав про діда, відображали його з боку співробітників, учнів і просто людей, котрі знали та поважали. У пропонуваній публікації намагаюся розповісти, яким Д.Чепур-ректор був поза роботою, у колі сім'ї, удома. Це схоже на те, як відчинити потайні, завжди замкнуті двері на горищі. Ключі – у мене. Усе, що збираюся оприлюднити, дізнавався впродовж багатьох років від сім'ї.

Отже, для початку вирушаємо в краї, оспівані М.Гоголем, а саме – на Полтавщину, де українські хати влучно передавали весь національний колорит, який відігравали потім дуже важливу роль у житті Д.Чепура.

Сім'я була бідною, самі пле-

ли взуття, яке потім носили. На життя прадід Венедикт заробляв і гончарством. Бажання вчитися, пізнавати нове практично відразу виявилось в Дмитра Венедиктовича, тоді просто маленького Міті: ходив до школи в сусіднє село – 5 км в один бік. Але хіба це перешкода на шляху до знань? Правда, суворий батько не дозволяв після школи сідати за уроки, поки син не сплете потрібну кількість взуття. Адже це було необхідно, так заробляла сім'я. І ось на дворі сутеніє, рідні лягають спати, а маленький учень запалює гніт у свинячому жирі й сідає вчитися.

Після закінчення школи Д.Чепур обрав фізико-математичний факультет міста Лубнів у тій же Полтавській області, але був там неповний рік – Друга світова війна дісталася й Україні. Тут я згадую найяскравіший момент своїх спогадів, пов'язаних із дідом...

Сиджу зовсім малий на його робочому столі в кабінеті, а Дмитро Венедиктович вішає мені на сорочку, яка на випуск, одні за одними всі свої медалі та ордени. Їх було дуже багато. Пам'ятаю, що сорочка донизу була в нагородах і доволі важка. У кімнаті горить верхнє світло і найімовірніше, настільна лампа. Тепер бачу це ніби збоку...

Тоді я не розумів ще сутності тих відзнак. Нині ж усвідомлюю: кожна з них важлива. Адже за тих часів просто так нікому нічого не давали.

Дмитро Венедиктович входив до групи месників партизанського загону на Хмельниччині. У 1944 році, виконуючи бойове завдання у складі загону розвідки, отримав важке поранення ноги. Підірвався на міні, але, будучи верхи на коні, лише дивом залишився живим. Три тижні часу довелося лікуватися у госпіталі в Житомирі. Поставало питання ампутації ноги, але дід категорично відмовився від цієї процедури – як усе загоїться, так і буде, на цьому крапка. Нога давала про себе знати, звичайно ж, усе життя.

Але залишило війну в минулому. Перенесімося в 1956-ий. Цього року Д.Чепура тодішній Мінвиш спрямував на роботу в Ужгородський університет, де власне й розпочався той неймовірно успішний науковий і організаційський зліт молодого вченого. Спочатку перший проректор, у 1962–1977 роках – уже на посаді ректора. Хоч

зазначити, що призначення затверджували в Москві, не на місці. Тож отримували її не голосуванням на бюлетенях, усе вельми серйозніше.

Не перераховуватиму всього того, що було зроблено за ті 15 років – ви й самі чудово знаєте. Практично становлення університету тоді відбувалося. Нові факультети, кафедри та спеціальності. Зводили будівлі для працівників вишу (провулок Університетський). З'являлися молоді та перспективні кандидати наук. Було підписано договори про співпрацю з багатьма ЗВО Європи: Угорщини, Чехословаччини, Югославії, Австрії та інших країн. Головний корпус, студентські гуртожитки, база відпочинку «Скалка» теж споруджували тоді й доводили до ладу. Дідо – людина слова, уболівав за колегу. Будь-яке питання можна було вирішити, навіть суто побутового характеру, не кажучи вже про робочі моменти.

Трудилася кузня наукових кадрів. Сам же керівник закладу викладав улюблені курси – оптику й механіку. Потрібно відзначити: наставник був дуже вимогливим до студентів, прекрасно знав, хто на що здатен і хто як учився впродовж року.

Дід вставав щодня рівно о шостій, о 6:30 він уже на кафедрі – спочатку все потрібно зробити там. А вже на 8:00 – до ректорату. І так щодня.

Ніякої корупції, ніяких підношень і панібратства тоді не було. Д.Чепур спеціально на свій день народження (2 листопада) завжди брав тижневу відпустку і їхав до Трускавця.

Звучить сьогодні майже фантастично, ніяких підношень... Це, може, зараз стало нормою все вирішувати через знайомих, через блат, грошіми. Чи нічого ми як суспільство тут не втратили важливого?! Так – людяність. Скажіть: кого з ваших друзів чи знайомих можна дійсно назвати Людиною, саме з великої літери. Добре подумайте. Ні, це не той, хто кличе вас на шашлики; не той, із ким ви п'єте пиво в суботу; і вже точно не ті, хто хочуть, щоб ви стали їхніми кумами, бо у вас є «зв'язки». Щось ми дійсно втратили... Якості, за які хочеться сказати просте щире «дякую». І міцно потиснути руку. Сьогодні досягненням уважається купівля дорогого авто. Воно чомусь дозволяє вести себе зухвало та зверхньо. Чому? Це ж лише металева

конструкція для переміщення!

Розкажу, як дідо ставився до людей. Був конкретний випадок, коли наказ на відрахування студента вже лежав у ректора на столі. Здається, усе вирішено. Але, так би мовити, для останньої розмови здобувача фаху викликали до кабінету. Просто й чітко розібравшись у ситуації, дідо став на бік студента, тому що правда була за ним. Наказ пішов у стіл. Справедливість – насамперед. І так у всьому.

Учених багато, ще більше посадовців і можновладців. Але це все – ярлики, повісивши які, утрачається щось важливе...

А тепер хотів би розвіяти міф про те, що Д.Чепура з посади ректора зняли або ж попросили піти. Урахуйте його працездатність і перспективи – партії потрібні були такі люди. Розповім, як склалося насправді. Хоч дід і мав могутню зовнішність, але здоров'я підводило: діабет, та ж нога не давала спокою, щоденні навантаження... Адже він не сидів увесь день у кабінеті з телефонною слухавкою. І ось зібрав родину в себе дома в кабінеті й озвучив: збирається сам піти з посади ректора, бо йому важко. Хотів знати, чи кожен думає про таке рішення. Дружина й діти прийняли його вибір, зважаючи на стан здоров'я та навантаження. Незабаром Д.Чепур пише заяву про відставку.

...Рік 1983-й. Дід любить бувати на дачі. Обожаю сидіти біля багаття. Це його заспокоює. Аромат диму, тріскотіння дров, політ іскор – усе, що нагадує про дитинство. На дачній ділянці немає практично нічого – виритий котлован для майбутнього будинку. Але Дмитро Венедиктович мріє: «Ось піду на пенсію й ночуватиму тут. Ви тільки приїжджайте до мене сюди, а я вам сала на вогнищі спечу».

Тим часом заздрий та несправедливість завжди ходили поруч і вичікували момент. Неділя. Свято. 1 травня. Вийшов у світ черговий номер газети «Закарпатська правда», який і став фактично причиною смерті Д.Чепура. У часописі помістили замовну статтю про те, що нібито колишній ректор побудував собі дачу-палац, притому за рахунок бюджету й будматеріалів університету. На фото була чужа дача: будинок геть іншої людини. Така несправедливість і брехня просто жахали. Із того дня Дмитро Венедиктович утратив спокій, сон, ходив сам не свій. Дуже переживав. Нерви здавали.

Здоров'я – теж. Із самого початку був поставлений неправильний діагноз. Підозрювали запалення легень. Дід лікувався вдома, однак ходив на роботу.

За тиждень стало зовсім погано, уночі було важко дихати. Терміново приїхав друг і сімейний лікар, шановний кардіолог Михайло Фатула. Вердикт: потрібна негайна госпіталізація. Дід попросив записати до блокунога кілька думок та настанов сім'ї. Він знав, що йде... Міркуйте самі: «Мене згубила людська підлість і несправедливість. Хоч я все життя намагався робити людям добро та вести себе по совісті. Бережіть одне одного».

Кардіограма показала інфаркт. Було літо, 10 червня. У лікарні Д.Чепур провів добу. «Підняли» найкращих фахівців. Але стало зрозуміло, що дорогий час утрачено назавжди...

Я не пам'ятаю тих днів, не пам'ятаю похорону. Мені було тільки три роки. Мене, вочевидь, відгородили від усього цього. Через роки розповідали, що коли вже закопали могилу, у ясний літній день несподівано, нізвідки набігли хмари, пішов дощ, який тривав не більше ніж 5 хвилин. Кажуть, це добрий знак.

Ще пригадую, як мене малим віддавали до бабусі на ночівлю. Добре там було. Ми гуляли, спілкувалися. Вона довго розповідала про діда. Сиділи в його кабінеті, розглядали чорно-білі фотографії. Бабуся все пояснювала: ось тут він на прогулянці, ось тут ми всі на «Скалці», тут дідо на роботі. Світлинки були складені в хронологічному порядку, за роками та подіями. І ось як зненацька з'являються великі фото, де хлопці з лопатами закопують могилу, кладуть квіти... Бабусині руки тремтять. Вона починає ридати.

Меморіальну дошку з барельєфом Дмитра Венедиктовича можна побачити на фізичному факультеті УжНУ; вулиця, названа іменем мого діда (поблизу університету). Важливо: сьогодні підростають два правнуки, котрі гордо носять прізвище Чепур.

Щороку ми всією сім'єю ходимо на пагорб Слави на Кальварії. Поруч із могилою діда з бабою росте береза. Буває, сидиш там ось так, думаєш про своє – а хтось підійде, зовсім не знайомий тобі, і покладе квіти. Людина живе, поки живе пам'ять про неї. Людина з великої літери.

Дмитро Чепур,
онук.

ФОТОФАКТ

Наукова бібліотека Ужгородського національного університету підготувала виставку, присвячену 100-річчю з дня народження п'ятого ректора Ужгородського національного університету Дмитра Чепура – доктора фізико-математичних наук, професора, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, заслуженого діяча науки й техніки України.

Нова співпраця

Наш заклад підписав меморандум про співпрацю із Закарпатським фондом підтримки підприємництва «ТЕС Фонд» та Малою академією наук Закарпаття обласного центру дитячої та юнацької творчості «ПАДІОН».

Мета ініціативи – сприяти створенню екосистеми для розвитку інновацій і підприємництва учнів та студентів завдяки реалізації стартап-проектів. Сторони визначили конкретні напрямки роботи.

УТРАТА

Висловлюємо щирі співчуття нашій студентці Віталіні Чулей із приводу втрати батька на війні. Схиляємо разом голови в молитві та в глибокому сумі. Царство небесне, вічна пам'ять Герою!

Кафедра журналістики.

Студенти медичного факультету № 2 повернулися в аудиторії УжНУ

Із початком війни в коридорах медичного факультету № 2 стало порожньо. Студенти задля безпеки були вимушені перейти на дистанційне навчання. І ось, нарешті, у новому, 2023/2024 н. р. іноземні здобувачі освіти повернулися до університетських аудиторій. Василь Калій, декан медичного факультету № 2, розповів: «Сьогодні приблизно половина студентів нашої підрозділу вийшла на очну

форму. На мою думку, причина в тому, що, по-перше, за півтора року війни всі переконалися, що Закарпаття – відносно безпечний регіон; по-друге, студенти усвідомлюють: дистанційне навчання все ж не може бути абсолютним повноцінним у медичній науці! По-третє, деякі країни попереджають про можливі труднощі з подальшим визнанням документів, отриманих після онлайн-форми. І це

стимулює студентів повертатися. Водночас оскільки з початком війни більшість іноземців із метою безпеки вимушено покинули Україну, було вирішено надати їм можливість продовжити навчальний процес онлайн».

На жаль, російська агресія значно вплинула й на кількісний склад здобувачів фаху із за кордону в усіх вітчизняних вишах. Природно, що батьки переживають за своїх дітей,

спостерігаючи за новинами, і намагаються знайти альтернативні шляхи продовження навчання в інших країнах. Василь Васильович додає: «Порівняно з іншими закладами, нас це торкнулося менше у зв'язку з відносною безпекою регіону, однак усе ж кількість студентів зменшилася приблизно на третину. Та наші відчуття надзвичайно приємні, бо ми, нарешті, змогли хоч би для частини студентів забезпечити

звичайний режим повноцінного навчального процесу, який повністю контрольований організаційно, максимально інформативний для здобувачів фаху, що також сприяє продовженню та інтенсифікації процесу повернення до Ужгорода й інших майбутніх лікарів, у чому переконуємося майже щодня».

Аліна Протасова,
студентка
відділення журналістики.

Ужнівці – серед призерів Всеукраїнської студентської олімпіади з програмування

На Всеукраїнській студентській олімпіаді з програмування команди Ужгородського національного університету показали результати, що вражають, виборюючи 2, 4, 7, 11, 12 та 17 місця із 49 команд-учасниць.

II етап Всеукраїнської студентської олімпіади з програмування відбувся на базі Львівського національного університету імені Івана Франка. У змаганні взяли участь 49 кращих студентських команд зі

Львівської, Івано-Франківської, Рівненської, Волинської областей та, звісно ж, із Закарпатської. Команди тренують Олександр Міца, Сергій Вапнічний (факультет інформаційних технологій) та Юрій Андрашко (факультет

математики та цифрових технологій). Під час заходу була оголошена повітряна тривога, тому певний час учасники розв'язували задачі в бомбосховищі.

8–9 грудня відбудеться півфінал світової першості. Тож ба-

жаємо нашим студентам гідно представити університет на наступному етапі. Vivat, alma mater!

Дар'я Максимова,
Віталіна Павленко,
студентки
відділення журналістики.

Літературознавча експедиція філологів до Синевира

Для того, щоб інформація сприймалася легко, потрібно вміти цікаво її подавати. Кафедрі української літератури вдалося це зробити, провівши пару в автобусі під час поїздки на Синевир.

З ініціативи викладачів літературознавців відбулася навчально-ознайомлювальна екскурсія «Літературне краєзнавство» для студентів 3–4 курсів. Професорка кафедри української літератури Валентина Барчан вирішила організувати традиційну поїздку до найбільшого та найглибшого високогірного озера України, розташованого на висоті 989 м над рівнем моря. Ніщо не могло стати на заваді планам, навіть погана погода.

Як тільки автобус рушив, студенти відразу ж розпочали свою подорож літературними стежками рідного краю. Під час екскурсії виголосили доповіді про видатних письменників Закарпаття – Василя Гренджі-Донського, Івана Ірлявського, Петра Скундя, Христини Керити, Михайла Рошка та інших.

Нарешті, після чотирьох годин поїздки філологи продовжують шлях до озера. Правда, пішки, через аварійний стан дороги. Та це не засмутило, навіть навпаки – додало сил, енергії. Трьохкурсниця Анастасія Пікало розповіла: «Такі подорожі завжди змушують цінувати природу та зв'язок із нею ще більше». Краєвиди під час підйому й справді надихали, а туристи з нетерпінням очікували побачення з природною водоймою.

Після підняття на озеро Марта Демчик, заступниця декана філологічного факультету, мовила: «Хоч я і родом із Закарпаття, але на Синевирі вперше. Тому в мене враження від поїздки неймовірні. Помітила: усі студенти в захваті. Чудово! Маю бажання відвідати це місце ще раз».

На Синевирі філологи мали змогу не тільки подихати свіжим гірським повітрям, а й зробити багато гарних фото на пам'ять. Оксана Кузьма, завідувачка кафедри української літератури, зазначила: «Мальовниче Синевирське озеро

додало яскравих вражень до поїздки студентів. Учасники екскурсії насолодилися сповна красою Карпат та магією художнього слова наших митців. Упевнена, усі пойдуть звідси в прекрасному настрої».

Не дивно, що після повернення додому Христина Ігнат, ще одна трьохкурсниця, з усмішкою на обличчі підбила підсумки поїздки: «Це було дуже гарно, удача організаторам, зокрема професорці Валентині Барчан, яка запланувала в подібному стилі організувати культурно-освітній процес. Ми, студенти, змогли морально відновитися після важких модулів, набратися сили й наснаги на нові досягнення».

Усі позитивно відгукувалися про подорож – і студенти, і викладачі. Їм приємно було побачити Синевир і гори, відчувати, що на філологічному факультеті цінують культуру, традиції й природу Закарпаття. Подібні заходи залишаться в пам'яті кожного.

Олександра Борбужка,
студентка
відділення журналістики.

Співпрацюватимемо з американськими волонтерами

В УжНУ ректор В.Смоланка зустрівся з американськими лікарями з організації «SUNY Downstate Health Sciences University in Maimonides Medical Center».

Гості побували на медичних факультетах, провели заняття зі студентами, відтак підписали договір про співпрацю. Розвиватимемо освітні та дослідницькі проекти.

Із факультетських подій...

Цієї осені на філологічному факультеті відбулося чимало заходів, які по-особливому запам'яталися.

Напередодні Гелловіну студенти й викладачі відділення журналістики вже вдруге зібралися на «Медіавечорниці», до організації й проведення яких долучилася молодь із різних курсів. Цікаві виступи тривали майже дві години, а кожен вихід супроводжувався гучними оплесками. Особливо відзначилися студенти першого курсу, котрі продемонстрували танцювальні номери, сценку про «сімейку Адамсів» та пародію на виступ Бейонсе, тому не дивно, що згодом здобули перемогу. Проте старші курси також показали таланти: «моторошні» історії, музичні виступи, тематичні відео тощо. Цьогорічний захід удався на славу, а медіяники чекають його й наступного року.

Благодійний ярмарок до 78-го дня народження університету, на якому ужнівці різних факультетів і спеціальностей збирали кошти для студентів, котрі зараз перебувають на фронті, – особливий захід. Ініціювала його молодь філфаку, долучилася з медичного, біологічного, фізичного факультетів, математики та цифрових технологій. Згодом приєдналася решта студентів, які продавали домашню випічку, гарячі напої, вироби з бісеру тощо. Захід підтримав присутністю й Ігор Король, проректор із науково-педагогічної роботи. Разом здобувачі фаху зібрали понад 24 000 гривень і створити справді дружню атмосферу.

До тижня медіаграмотності відбулася XR-виставка й тематичні заняття з тем: «Психологічні методи впливу в рекламі», «Фактчекінг в умовах інформаційної війни», «Маніпуляції як результат порушення журналістсь-

ких стандартів у ЗМІ» тощо, які для своїх молодших колег провели магістранти кафедри журналістики. Для кращого запам'ятовування запропонували інтерактивні вправи й візуалізацію, а завдяки студентів 4 курсу Микиті Лісовцю медійники потрапили до першої сотні учасників проекту, які безкоштовно отримали комплекти XR-виставки «Справжні причини війни, або як працює російська пропаганда» та змогли відвідати її. Постери надіслала кафедра журналістики команда «edAR» спільно з «НотаСнота» і за підтримки «ІСАР Єднання». Особливість у тому, що створені з використанням штучного інтелекту. Установивши додаток «EdAR» та спрямувавши камеру на зображення, можна побачити, як постери оживають. Сама виставка докладно пояснює побудову російської пропаганди та фейки, які роками працюють проти України.

Хустська режисерка й випускниця філфаку Олеся Чепелюк зустрілася зі студентами й викладачами. Поділилася порадами щодо публічних виступів, розповіла про свої роки навчання та життя після університету й ознайомила з власним творчим доробком. На заняття «Основи риторики та ораторського мистецтва» випускницю запросила професорка кафедри української літератури Валентина Барчан. Пані Олеся продемонструвала застосування навичок філолога та подолання страху перед аудиторією, разом із присутніми виконала скомовки, навела приклади сценічної мови й запропонувала гру «Паланиця», а наприкінці зустрічі прочитала свою поезію та шкідливі.

Валентина Макар,
Анастасія Савко,
студентки
відділення журналістики.

Виліт «Пчілки»

100 років по тому...

...Вона вилетіла 100 років тому зі швидкістю справжньої бджілки. І встигала збирати з тодішнього інформаційного простору стільки нектару й перетворювати його на читальний мед для поціновувачів друкованого журнального слова, що перший наклад із цифри 800 доволі швидко сягнув позначки «5 000» (на початку 1930-их рр.). А уявляєте: було 4 000 передплатників?! Усе це – про «Пчілку» – ілюстрований щомісячник із природознавства для школярів, а невдовзі – журнал «для молоді, родин і народу».

Чому така популярність?

Липнути, мов бджоли до меду, аудиторію до видання спонукало багато що. Передусім – оригінальні тексти, а не передруки. Крім того, чи не на кожній шпальті повільно виливався мед на душу книгоманам: вірші, невеликі прозові художні твори, пізнавальні науково-популярні статті, замітки, задачі, загадки, поради... Тобто читаво – різножанрове й різноматичне. Наче бджоли у вулику, створювали інформаційний та художньо-публіцистичний годин і авторитети. До журналу

дописували відомі закарпатські педагоги та письменники. Бджілкою літали творці журналу й у плані добірки ілюстративної частини: друкували якісні малюнки, світлини, таблиці, ребуси, головоломки...

Після перших ста років...

Кажуть: уперше мед їдять із маковими коржиками, а вдруге – із яблуками й грушами. Але мед «Пчілки» їдять і досі. Після 100-років витримки в бочках немалої кількості суспільних змін смак – особливий. Ось читаєш ті сторінки – і здається,

пожив/ла в тому столітті. А це можливо, зокрема, завдяки виставкам. До століття журналу у відділі краєзнавчої літератури «Карпатика» Наукової бібліотеки УжНУ тривала цього місяця відповідна експозиція. І в доступі були також старовинні випуски часопису.

Завідувачка відділу Марія Чорній показує один із перших. Мовить: «Бачите, «Пчілка» була читана. Бо – народна й для широкої аудиторії. Журналом цікавилися, що помітно й на трохи затертих сторінках. Любили і діти, і дорослі».

Власне на виставці бібліотекарка запропонувала для перегляду 10 так званих «річників»: від 1923 до 1932 років.

Чому назва – «Пчілка»?

Медову душу мав засновник видання Павло Кукуруза – редактор та видавець родом із нинішньої Хмельниччини. Йому припало до серця Закарпаття. Оскільки батько тримав пасіку, то й син знався на цьому. Оцінив, що в нашому краї сприятливий клімат для розвитку такої галузі господарства. Про бджільництво було чи не найбільше публікацій: ішлося про відновлення, покращення роботи. Та й П.Кукуруза до матеріалів підходив науково.

Крім того, у журналі – усталі дитячі сторінки, текстів і світлин про природу, села, церкви, одяг, працю тощо.

«Пчілка» – про культурний смак

Багато уваги «Пчілка» присвячувала шкільництву, театру та відомим постатям. Зокрема, Тарасові Шевченку. Ось М.Чорній показує журнал за 1930 рік: «Гарно оформлений. Це березень. На першій сторінці – ілюстрація Кобзаря з уривком «Мені 13-ий минало...» І взагалі половина часопису присвячена цій постаті».

10-річчя в «Уранії»

Проіснував журнал 10 років. Цю дату відзначали в тодішньому кінотеатрі в Ужгороді, що називався «Уранія». Це, приміром, відображено на світлинах журналу за 1932 рік.

Хто ходить по «Пчілку» сьогодні?

«Журнал не встигає припадати пилом, адже в ньому – свій пилок, що манить і досі студентів, викладачів, які продовжують

збирати інформаційний нектар із «Пчілки». Тут чимало цікавого природничого матеріалу, етнографічного та художнього», – каже Марія Іванівна.

Від себе додам лише про власне дослідження часопису. Він – частина моєї магістерської роботи. Шукала на сторінках вияви гумору та сатири. Якщо в інших виданнях-тогочасниках ці засоби творення комічного більше тяжіли до сатири, містили іронічний підтекст, то в «Пчілці» переважало доброзичливе ставлення до тих чи того, кого або що висміювали чи критикували.

І з найновіших розвідок про часопис, що теж були на виставці, – стаття, яку підготувала М.Чорній на основі виступу під час наукової онлайн-конференції. Запропонувала багато нових фактів про П.Кукурузу як дослідника, видавця й редактора. А ще головним і відповідальним редактором часопису, одним із його найактивніших авторів був майбутній президент Карпатської України, відомий педагог і загалом діяч у краї Августин Волошин.

«Пчілка» вчить не опускати рук

Насправді праця редакції – непроста. В одному з випусків ішлося, що лише дивом удається творити це видання. Насамперед – завдяки жертвності тих, хто в «Пчілці» трудився. Адже виходив журнал без фондів, без допомоги та навіть за позичені гроші – «лиш щоб піднести культуру нашої країни». «Так ось трималася на льоту «Пчілка» і долетіла до нашого часу», – підсумовує М.Чорній.

А тим, хто не встиг ознайомитися з журналом під час виставки в «Карпатиці» і зацікавився виданням, раджу поблукати віртуальною експозицією, яку можна переглянути на сайті Наукової бібліотеки УжНУ. **Мирослава Гараздій,** «Погляд».

«Манілова 1915. Бещадський епізод Великої війни» та візит польських гостей

13 листопада до нашого вишу завітала польська делегація Техніко-економічного університету ім. Броніслава Маркевича, у складі якої – ректор, професор Криштоф Рейман та Анджей Олейко – відомий польський історик, доктор історичних наук, професор.

Мабуть, ключовою подією цієї зустрічі в стінах ректорату УжНУ стала презентація монографії «Манілова 1915. Бещадський епізод Великої війни», яку А.Олейко написав у співавторстві з Юрієм Фатулою, доцентом кафедри хірургічних дисциплін факультету післядипломної освіти нашого ЗВО. В Україні, зокрема на Закарпатті, Юрій Михайлович відомий успіхами в галузі хірургії, а також як активний до-

слідник маловідомих сторінок історії рідного краю.

На презентації книжки А.Олейко розповів про трагедію гори Манілова, на якій відбувалися криваві бої в 1915 році, де полягли сотні, можливо, навіть тисячі вояків – переважно молодих людей, імена кожного з яких нам, мабуть, не вдасться дізнатися ніколи.

«У той час Польща та Україна не мали державності. Поляки, як і українці, котрі жили в різних імперіях, часто воювали зі своїми братами, але про їхню військову зв'язку не відали нащадки», – зазначив пан Анджей.

У битвах за Манілову тоді воювали солдати зі щонайменше 14 сучасних європейських держав. Результат спільної плідної праці А.Олейка та

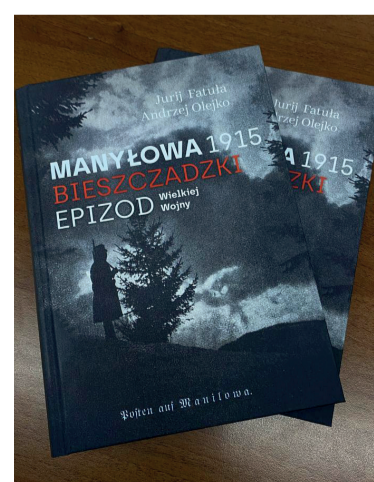
Ю.Фатули – книжка, що вийшла в жовтні цього року. Видання описує криваві події боїв із російською імперією за гірські перевали на території сучасної України й Польщі, зокрема про трагедію гори Манілова, яку повинні знати, пам'ятати не тільки закарпатці, а й поляки, румуни, решта українців та інші народи, представники котрих полягли в цьому місці під час війни.

Ю.Фатула очолює ГО «Центр військово-історичних досліджень «Memento bellum», що об'єднує охочих відкривати таємниці нашої військової історії. Організація займається пошуком та відновленням військових поховань Першої світової війни на території України й за кордоном. Саме завдяки своїй праці Юрій Михайлович ді-

знався: його прадід Томаш Фатула також загинув в одному з боїв тих подій у молодому віці. Пам'яті родича й присвятив видання «Полегли ми так і не поховали» (2016).

На презентації нинішньої книжки присутні також переглянули короткий документальний фільм (автори – А.Олейко та Ю.Фатула) про бої в Карпатах у 1914–1915 рр. та військовий цвинтар Першої світової війни на Ужоцькому перевалі.

Захід зібрав, зокрема, і студентів факультету історії та міжнародних відносин УжНУ, для яких зустріч точно відкритиметься в пам'яті, адже вони, на превеликий жаль, у недалекому майбутньому повинні будуть займатися такою ж працею, тільки розкриватимуть

таємниці нашої сучасної війни, яка досі триває.

Маріанна Чайницька,
Анастасія Стегайло,
студентки
відділення журналістики.

Із Міжнародним днем студента!

Дорогі друзі!

Вітаю з Міжнародним днем студента, що ми традиційно відзначали 17 листопада.

Це свято об'єднує молодь усього світу, котра є рушійною силою прогресу та розвитку. Студенти завжди були й залишаються найактивнішою частиною суспільства, яке прагне до змін на краще.

Сьогодні як ніколи відчуваю гордість за наше студентство. Незважаючи на випробування війною, доля навчила вас долати найсерйозніші перешкоди, ви стали відповідальними та в дечому безапеляційними, але залишилися справжніми людьми, громадянами своєї держави. І саме ви є тим життєдайним подихом нового життя в мирній Україні, яка процвітає. Пам'ятайте, що б Ви не робили, усе ґрунтується на знаннях, які здобуває молоде покоління!

Бажаю успіхів у навчанні, творчих досягнень, нових знань і відкриттів. Нехай ваша молодість буде яскравою й незабутньою, а майбутнє – світлим та перспективним.

Володимир Смоланка,
ректор УжНУ.

Упевненість чи аргументи?

Регіональний дебатний турнір

8 команд зібрав регіональний дебатний турнір на факультеті історії та міжнародних відносин з ініціативи «Активної громади».

Формат – британські парламентські дебати. Спочатку – два півфінали, далі – великий фінал. Дебати – інструмент, який застосовують у всьому світі для розвитку культури ведення дискусії на засадах демократичних цінностей. Дебати – про громадянське середовище та ухвалення раціональних, виважених рішень. Студенти долучаються до таких заходів, адже прагнуть накопичувати досвід публічних дискусій, які вчать толерантно ставитися до

опонентів, розвивати навички аргументованого переконання. Крім того, практикуються взаємодія в команді.

Спрацює більше впевненість чи аргументи – вирішують судді. У їхньому складі цього року – і переможці дебатів у минулому. Серед таких – Галина Гичка, випускниця факультету історії та міжнародних відносин. Каже: «Ураховую і вміння висловлюватися впевнено, і підбирати аргументи, що базуються на фактах. І вони – такі важливіші за емоції».

Теми дебатів – обговорення повернення партійної звітності перед НАЗК, запровадження суду присяжних, у якому присяжні

вирішуватимуть питання про винуватість особи у вчиненні злочину. А у фіналі команди дебатували про сприяння відкритості парламенту під час війни.

Перемогли наймолодші учасники – команда «De Jure» – із природничо-гуманітарного коледжу, яка тепер готуватиметься до національних дебатів із політичних реформ. На 2 місці – «Християнські демократи» (це – студенти 4 курсу факультету історії та міжнародних відносин), на 3-му – команда «Голос» (студенти факультету суспільних наук).

Мирослава Гарздій,
«Погляд».

Благодійний, до Дня гідності та свободи

В УжНУ відбувся благодійний концерт до Дня гідності та свободи. Подію організували адміністрація вишу, студентська рада й профком. Номери представляли здобувачі фаху, а також Студія східного танцю «Medina» й артстудія «Небо». Присутніх вітав Ігор Король, проректор із науково-педагогічної роботи.

Головною особливістю заходу став аукціон, де розігрували ви-користані гільзи військових із-під Бахмута.

Удалося зібрати близько 17 000 грн, які передали 128-й окремій гірсько-штурмовій бригаді.

Катерина Жеребак,
«Погляд».

Молоді до свята

17 листопада в ректораті УжНУ відбулась урочиста зустріч керівництва університету, Закарпатської обласної та Ужгородської міської рад зі студентами, які беруть активну участь у житті вишу. Ректор Володимир Смоланка, проректор із науково-педагогічної роботи Ігор Король, перший заступник голови обласної ради Андрій Шекета й начальник департаменту правового та організаційного забезпечення Ужгородської міської ради Ігор Фартушок вручали почесні грамоти за значні спортивні досягнення, за успіхи в науковій роботі, за вагомий внесок у розвиток громадського життя факультету, університету, за участь у куль-

турно-мистецьких конкурсах.

В.Смоланка привітав молодь, зауваживши: «Дуже важливим є той досвід, який ви здобуваєте в університеті. Адже він допомагає в житті. Тут ви знайдете найвірніших друзів, а можливо, і любов вашого життя, тому цінуйте цей час, радійте життю та працюйте на своє майбутнє!»

На зустрічі Дмитро Койтюк, провідний фахівець Центру гуманітарно-виховної роботи, профорієнтації та працевлаштування, розповів про новий універсальний і креативний молодіжний центр «YouthHub».

Аліна Протасова,
студентка
відділення журналістики.

Новий сезон волейболістів УжНУ на всеукраїнському рівні

У селищі Делятин Івано-Франківської області відбувся I етап всеукраїнського чемпіонату з волейболу, у якому клуб «УжНУ» переміг місцеву команду «Горіш» із рахунком 3:2. Василь Пригара, менеджер клубу, прокоментував успішний виступ колективу: «Гра була нелегкою, проте наші хлопці зуміли визмагати вікторію. Старанно готувалися до цього чемпіонату в першій лізі, тренувались тричі на тиждень та займаються у залі ледь не щодня».

Тим часом у Хмельницькому ужнівці взяли участь у Кубку України. Закарпатська команда грала переважно з вищими за класом суперниками, а загалом із ВК «Покуття», ВК «Горіш» та ВК «Поділля», тому більше експериментувала зі складом, тактикою, працюючи на перспективу. Як наслідок, у всіх трьох поєдинках поступилась, але здобула важливий ігровий досвід.

Максим Костик,
студент
відділення журналістики.

Рекордний дрон від юристів

На юридичному факультеті кафедра конституційного права та порівняльного правознавства зробила доблесну справу. Студенти й викладачі зібрали 100 000 гривень на спеціалізований БПЛА (відомий

нам як дрон) для ЗСУ. Цим установили новий рекорд за роки існування нашого вишу. Кошти передали Федорові Шандорю, «професору з окопів».

Катерина Жеребак,
«Погляд».

«Руйнуємо бар'єри: молодь проти обмежень»:

ужнівці прослухали лекцію за темою інклюзії

Розповісти молоді про шляхи формування інклюзивного суспільства та коректну термінологію в спілкуванні з людьми з інвалідністю – мета подкаст-лекції, яку зініціювали студенти-апшифтери в УжНУ, а саме команда «Rules Makers», представниками якої є Яна Балко, Софія Коваль і Вероніка Андрусик, котрі навчаються на факультеті математики та цифрових технологій нашого вишу (усі – 2 курс). Захід улаштували на філологічному факультеті в межах проекту «UPSHIFT» за підтримки ЮНІСЕФ та уряду Норвегії, а модерувала Олена

Біланіна, голова Ужгородської молодіжної ради.

Зустріч розпочала лекторка подкасту Марта Михайлець – фахівчиня із психологічного здоров'я, тренерка, керівниця ужгородського осередку психолого-ресурсного та культурно-освітнього простору БО «Дерево мого життя». Спочатку гостя розповіла про власне поняття «людина з інвалідністю» як коректне звертання. «Адже «людина з особливими потребами» – неправильна форма, оскільки в людей з інвалідністю немає особливих потреб. У них потреби – такі ж, як і в усіх.

Є різниця лише в задоволенні цих потреб», зі слів лекторки.

Також ішлося про те, що потрібно для вдалої інклюзії в соціумі, чого не варто робити в спілкуванні з близькими й незнайомими людьми, у яких є певні порушення, і навпаки, які дії кращі. Зачепили й тему базових емоційних потреб. Відтак М.Михайлець охоче відповідала на запитання слухачів.

Після невеликої перерви студентам представилися Марина Сташина-Неймет – провідна фахівчиня Центру інновацій та розвитку УжНУ, експертка з доступності ГО «Громадсь-

кий холдинг «Група впливу»; та Сергій Летучий – ментор програми «UPSHIFT» (працює з «Rules Makers»), співак, автор-виконавець, громадський діяч. Гості розповіли про свої життя й виклики, із якими доводилося зіткнутися, про стереотипи та проблеми сприйняття людей з інвалідністю в суспільстві з власного досвіду.

У кінці лекції студенти отримали рекомендації, як можна долучитися до безбар'єрності, що веде за собою внутрішню готовність створювати середовище, де всі почуватимуться комфортно. Відтак С.Летучий

улаштував сюрприз, зігравши на гітарі й виконавши пісні разом із присутніми.

Загалом ця подкаст-лекція видалась інформативною та справді корисною для кожного. Порушену тему обов'язково потрібно поширювати серед молоді та загалом активістів, адже в наш час як ніколи вона є актуальною. Саме тому важливо створити умови для формування інклюзивного суспільства, яке було б лояльним до кожного.

Валентина Макар,
студентка
відділення журналістики.

Обряди, традиційні страви та календарна реформа: що відомо про святкування Різдва на Закарпатті?

Різдво – одне з найважливіших християнських свят, яке завжди посідало особливе місце в культурі українського народу. Для багатьох людей воно символізує не тільки релігійну дату: це час, коли вся сім'я може зібратися в дружньому колі й відчути справжній затишок. І хоч війна внесла серйозні корективи в наше повсякденне життя, їй не вдалося витіснити повагу до багатовікових традицій. Де б не перебували українці, вони продовжують святкувати Різдво: хто в тилу, а хто, ризикуючи всім, на фронті. Ба більше, як би сумно не звучало, саме повномасштабне вторгнення породило в наших співвітчизників ще більшу зацікавленість до історії своєї держави. Щоб докладніше дізнатися про відзначення одного з найвеличніших християнських свят на Закарпатті, я вирішила розпитати про це Павла Леня, доцента кафедри археології, етнології та культурології факультету історії та міжнародних відносин УжНУ.

– Коли саме на Закарпатті почали святкувати Різдво: чи є якісь здогадки або підтверджені факти?

– На Закарпатті Різдво святкують із того часу, як християнство витіснило язичницькі вірування. Можна припустити, що різдвяні служби проводили в найстарішій кам'яній церковній споруді краю – Горянській ротонді, збудованій не пізніше ніж у XIII столітті. В етнографічних текстах згадки про це свято віднаходимо в XIX столітті, тобто в той період, коли відбулося становлення етнографії як науки. А вже постійний інтерес до народної обрядовості закарпатців бачимо в другій половині XIX століття. Саме тоді чимало публікацій

про календарні обряди та ритуали з'являються в місцевій краєзнавчій періодиці. Зокрема, у журналі «Світ» 1870 року була надрукована розлога анонімна стаття «Жизнь верховинского земледельца», де йшлося про Святий вечір і Різдво. Лаконічну, але ґрунтовну інформацію знаходимо й у синтезній етнографічній праці Ю.Жатковича «Етнографія угро-руських», написаній у 1890-их.

– Які різдвяні традиції були поширеними в різних кутках Закарпаття?

– Хоч кожне село мало свої особливості, загалом різдвяні ритуали – подібні. Основна мета всіх обрядів – забезпечити врожайність та достаток на наступний рік. У ніч перед Різдром гасили вогонь «полякати» сокирою дерева, які не приносили належного врожаю, обіцяючи зрубати їх. Добрий господар у цей день обходив худобу та годував її, оскільки залишити тварин без їжі вважалося тяжким гріхом. Крім того, існувало повір'я, що в такий час вони розмовляють між собою та можуть поскаржитися Богові на хазяїна. Перед вечерею на підлозі, столі, а іноді й на лавицях розтрясали сіно, отаву чи соломку: це символізувало постіль новонародженого Ісуса Христа. Оздоблений у такий спосіб стіл знаменував добробут сім'ї. На Святу вечерю всі члени родини збиралися в хаті, запалювали свічки (горіли впродовж усього дійства) і молилися. За столом залишали вільне місце з мискою й ложкою для померлих родичів, котрі в цей день, за віруваннями, злітали до рідної домівки. За вечерю зазвичай сідали, «... коли зірка зійшла». Господар набирав ложкою зерно,

що стояло на столі, та розкидав його аж до стелі й по кутках будинку. Далі розпочинав трапезу, до якої приєднувалися дружина й діти. Слід було скуштувати кожен страву, після чого всі йшли до церкви.

– Яким було святкове меню наших предків?

– Напередодні Святого вечора селяни обов'язково тримали піст, а потім готували пісні страви. Посеред устеленого сіном столу ставили дідух (сніп вівса, пшениці або жита) та крачун (кережун, калач, престульник, баник, упаленик) – круглий калач, що служив символом зимового сонцестояння й символізував багатство сім'ї. Горяни готували його з житнього чи кукурудзяного борошна, а долиняни – із житнього або пшеничного. Випікали крачун у різдвяну ніч, супроводжуючи процес багатьма обрядами: на достаток, добробут, здоров'я, продовження роду тощо. Оздоблювали зерном і навіть зубчиками часнику, щоб лякати відьом. Із залишків тіста готували (і досі готують) бобальки – випечені кульки, які обсипали маком, смаженою цибулею чи меленими горіхами з цукром. Також із цього тіста колись робили хрести на дверях стайні, щоб нечистий дух не шкодив худобі. До різдвяних обрядових належали й страви із зернових та бобових, з овочів, фруктів. На Святий вечір готували сім, дев'ять чи дванадцять страв. Обов'язковими елементами столу були пшеничний або житній хліб, мед, сухофрукти, узвар. Цікавою складовою вечері вважаються цілі зубчики часнику з медовою підливою.

– Наскільки сучасні традиції відрізняються від вищезгаданих?

– Сучасне різдвяне меню – різноманітніше. Наприклад, те-

пер у ньому є риба та голубці. Подекуди – традиційна українська кутя, яка раніше не була поширена на Закарпатті. Однак, починаючи з 2014 року, унаслідок переселення людей зі Сходу, вона стала звичнішою як у родинному колі, так і в різдвяному меню закладів громадського харчування. Сьогодні чимало традиційних обрядів на Святий вечір уже не побутують, проте немало закарпатців після вечері йдуть до церкви на службу, а вже наступного дня їдять страви з м'яса й ходять у гості.

– Як вплинуло радянське минуле на звичай?

– Незважаючи на атеїстичну політику радянської влади, діти на Закарпатті колядували завжди, хоч це й обіцяло батькам проблеми з боку офіційних органів влади та дирекцій шкіл. Часто доходило до парадоксальних випадків, коли місцеві вчителі або міліціонери були змушені йти ловити нічних колядників, якими могли виявитися їхні ж діти. Попри комуністичні заборони, у багатьох селах збереглися традиції різдвяних бетлегемів (вертепів), які підтримують і сьогодні.

До приходу радянської влади більшість закарпатців відзначали Різдво 25 грудня, а в комуністичні часи й останні три десятиліття – 25 грудня та 6 січня, що відображає католицьку й православну традиції. Варто зазначити, що внаслідок переважання право-

славних вірників домінувало, здавалося, 6 січня. Незважаючи на такий поділ, чимало родин чекали обидві дати. Цьогорічний перехід на 25 грудня не буде катастрофічною подією для закарпатців: багато людей продовжать святкувати і в грудні, і в січні. Передбачаю, що впродовж кількох років головною різдвяною датою, зрештою, стане 25 грудня, однак і 6 січня збереже доволі значну кількість прихильників.

Хоч ми й звикли сприймати Різдво як уже добре знайоме свято, про яке говорять із року в рік, насправді воно приховує багато цікавого й неординарного. Невеликого інтерв'ю, звичайно, не достатньо, щоб дослідити всі подробиці й аспекти цієї теми, проте кожен, навіть найменший крок до пізнання культури свого народу – крок до пізнання свого минулого, своєї історії та, урешті-решт, самого себе.

Софія Скиба,
студентка
відділення журналістики.

Казка – віра в те, що все можливо

У дитячі роки кожен із нас слухав на ніч казки, адже вони розвивали нашу уяву, мислення, пам'ять. Але чи є вони актуальними й корисними для дорослого покоління?

Прочитавши будь-яку казку, ви неодмінно знайдете якийсь сенс і мораль. Іноді

вдається відшукати настільки наповнену збірку, що спокійно поринеш із головою на декілька годин.

Студентка 2 курсу філологічного факультету Богдана Баняй ділиться думками стосовно казок: «Валерій Шевчук – дорослий письменник і ніколи не створю-

вав дитячу літературу. Першу і єдину збірку «Панна квітів» написав разом зі своїми доньками. Кожна його казка є оригінальною. Сюжети – філософські. Створення дитячої літератури потребує знань, умінь урахувати психологію дитини».

Казки можуть допомогти до-

рослому віднайти відповіді на запитання. Адже є найпотужнішим інструментом навчання й самопізнання. Саме на прикладі головних героїв казок основна інформація запам'ятовується краще.

Життя в буденності сповнене проблем і негараздів.

Тим часом дитяча література дає нам надію, заглиблює в ідеальне середовище. Читаючи казки, маємо можливість поринути в інший світ, адже це потрібно всім.

Вероніка Межуева,
студентка
відділення журналістики.

АНЕКДОТИ

Мені всю ніч снівся робочий день. Хто мені його оплатить?

Метеозалежні, котрі ходять на обстеження та приймають ліки, – ви нормальні? Люди, які лікують головний біль кавою, – до вас питань немає.

Миколай читав пости в соцмережах увесь рік, тому більшості принесе або Біблію, або словник.

– Офіціанте, це не суп. Це якась вода.

– Не якась, а кип'ячена!

Був пізній осінній вечір.

Миколка сидів, читав книжку.

– Лягай спати, бо пізно, – нагадала мама.

– Ні, мамко, я повинен прочитати книжку сьогодні.

– Чому так поспішаєш?

– На обкладинці написано: «Для дітей від 6 до 8 років», а мені завтра буде дев'ять!

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

Читайте «Погляд» на сайті Ужгородського національного університету за покликанням: uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-poglyad/issues. А з найважливішими матеріалами номера ознайомлюйтеся на сторінці газети в соціальній мережі «Фейсбук»: www.facebook.com/uzhnu.poglyad.

ПОГЛЯД

Орган вченої ради Ужгородського національного університету. Замовлення № 2232. Ціна – безкоштовно. Виходить щомісяця. Номер підписано до друку 05.12.23. Засновник і видавець – ДВНЗ «Ужгородський національний університет». 88003, м. Ужгород, вул. Підгірна, 46. Номер надруковано у видавництві «А-Прінт»; 46010, м. Тернопіль, вул. Текстильна, 28. Тел.: (352) 52–27–37, 067–350–17–94. Наклад – 1000 примірників. Формат А3, 2 ум. друк. арк. Реєстраційне свідоцтво ЗТ № 449/41 від 7.02.2008. Відповідальність за зміст публікацій покладається на авторів. Відповідальний за випуск номера: Тарасюк В.Ю.

Головний редактор:
В.Ю.Тарасюк.

Художній редактор:
К.В.Жеребак.

Коректор:
М.Б.Гараздій.

Адреса редакції: 88016, м. Ужгород,
вул. Університетська, 14 (ауд. 424).

Поштова скринька:
poglyad@uzhnu.edu.ua

Телефон редакції:
067-880-85-71.